

УДК 811.11-112'801.52

ЯРМОЛОВИЧ Галина – аспірантка, кафедра німецької філології, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, вул. Французький Бульвар, 24/26, Одеса, 65000, Україна (g.i.iarmolovych@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1599-4306>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.46.20>

Бібліографічний опис статті: Яромович, Г. (2021). «Wenig» – від прикметника до показника невизначеної кількості. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 46, 164–169.* doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.46.20>

«WENIG» – ВІД ПРИКМЕТНИКА ДО ПОКАЗНИКА НЕВИЗНАЧЕНОЇ КІЛЬКОСТІ

Анотація. Уміння рахувати, спроможність сприймати кількість, навички групування, поєднання та розподілу належать до розділу математичного мислення, а воно, своєю чергою, до базових функцій людського мозку. Сучасна людина всі ці вміння реалізує за допомогою мовних засобів різних структурних рівнів – фонетичного, синтаксичного, морфемного тощо. Як відбувається розширення меж слів, що містять кванторну ознаку, нині невідомо лінгвістам, але новітні підходи до аналізу даних, сприйняття й систематизації отриманих результатів допоможуть, на нашу думку, відкрити доступ до глибинного розуміння предмета. У статті йдеться про формування групи відносних квантифікаторів у німецькій мові, а саме про діахронний розвиток невизначеного показника кількості «wenig». Наводячи приклади з літературних пам'яток давньоверхньонімецької, середньовищньонімецької та ранньонімецької мов, автор аналізує, у який спосіб прикметник «wenig» еволюціонував у невизначений показник кількості, повністю змінивши своє значення. У протогерманській мові він, вірогідно, утворився шляхом ад'єктивізації віддієслівного іменника *wainagaz*. Перше значення цього іменника існує в семантичному полі 'жалкий, жалібний, бідлашний, сумний, жертвний'. Поступово, під тиском більш домінантного іменника, який він супроводжує та значення якого збагачує своїм значенням, він набуває ознак прикметника й починає узгоджуватися зі своїм лексичним оточенням (іменник-домінанта та/або супровідне слово) у категоріях роду, числа, відмінка. З часом значення мутує, звужуючись до майже виключно кількісного 'малий, мало'. І, нарешті, у пізньому середньовіччі закріплюється у двох якостях – як ординарний прикметник, що слідує всім правилам флектування, і як відносний квантифікатор, що супроводжує лексичні іменникові сполучення, наділяючи їх кількісним значенням. Перспективи подальших досліджень убачаємо в роботі з більш широкою вибіркою текстів і подальшому створенні схем, що унаочнюватимуть процес трансформації значення слова в діахронії.

Ключові слова: число, кількість, рахування, квантор, невизначений показник кількості, діахронія мов.

IARMOLOVYCH Galyna – PhD Student at the Department of German Philology of the Faculty of Romance and Germanic Philology, Odesa I.I. Mechnikov National University, 24/26, Fransuzskii Bulvar str., Odesa, 65000, Ukraine (g.i.iarmolovych@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1599-4306>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.46.20>

To cite this article: Iarmolovych, G. (2021). “Wenig” – vid prykmetnyka do pokaznyka nevyznachenoj kilkosti [“Wenig” – from an adjective to an unspecified number expression]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Druhobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia “Filolohiia” – Problems of Humanities. “Philology” Series: a collection of scientific articles of the Druhobych Ivan Franko State Pedagogical University, 46, 164–169.* doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.46.20> [in Ukrainian].

“WENIG” – FROM AN ADJECTIVE TO AN UNSPECIFIED NUMBER EXPRESSION

Summary. *The ability to calculate, the ability to perceive the quantity, a certain expertise in grouping, combining, and splitting belong to the area of mathematical thinking, which, in its turn, to the basic functions of the human brain. Nowadays, in modern language, people implement all these skills on each structural level – phonetic, syntactic, morphemic, and others. How word-groups containing the quantitative notion expand, grow and multiply is currently unknown to linguists, but the new approaches to data analysis, studying and systematizing of the results can indisputably open access to a deeper understanding of the subject. This article discusses the formation of a group of relative quantifying expressions in the German language with the chronological development of the unspecified quantity indicator “wenig”. By giving examples from literary records of Old German, Middle High German and Early Modern German languages we analyse the way in which the adjective “wenig” has evolved into a relative quantity indicator, having completely changed its meaning. It is likely to have been created, in the Proto-Germanic language by substantiation of the verb cry, its first meaning as an independent nominative morpheme is the semantic field “pathetic, pitiful, wretched, miserable, sumptuous, sad”, Gradually, under the pressure of a more dominant noun, it acquires the characteristics of an adjective and begins to be concorded with its lexical determinator (noun of the nominee and/or a complementary word) in all categories necessary – gender, number, case. Over time, the meaning mutates into a quantitative – “little, few”. And finally, during the late Middle Ages, it consolidates in two capacities – as an ordinary adjective, which follows all the rules of inflection, and as a significant quantifier, which can accompany lexical constructions, endowing them with a relative quantitative meaning. The author foresees prospects for the further research in working with bigger data and using mathematical models to recreate the process.*

Key words: *number, quantity, origin of numerals, unspecified quantity indicator, language diachrony.*

Постановка проблеми. Питання вираження кількості в мовах різного типу з давніх-давен цікавило людство через унікальне поєднання математичного мислення та процесу вербалізації образів. Здавна вчені різних країн намагалися декодувати поняття числа, дістатися його витоків, детально вивчити всі етапи його становлення як в усній, так і в писемній формах. Відомо, що групи числівників виникали не одночасно: спочатку постали кількісні, потім порядкові, а далі на їх основі розвивалися інші концепти квантифікації в мові, наприклад, дистрибутивності, відносності, мультиплікативності. Щодо невизначених показників кількості, то їх генезис був відмінним від числівників, утворених від дев'яти простих чисел, як темпорально, так і квалітативно. До групи невизначених/відносних показників кількості в німецькій мові зараховують опозиції «alle/jeder, viel/wenig, jemand/niemand, etwas/nichts» (усі/кожен, багато/мало, хтось/ніхто, щось/ніщо). Спроб простежити й порівняти концепти й образи за цими словами, історичний розвиток їх форм стосуються праці багатьох відомих учених, але деякі моменти до сьогодні не з'ясовані. Діахронічний розгляд

виокремленого відносного показника кількості «wenig», проілюстрований фрагментами з літературних пам'яток, гарантує актуальність статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші спроби вирізнити граматичну категорію числа належать ученим Давньої Греції. Діонісій Фракійський створює перший підручник з граматики, де фіксує категорію часу й поняття однини, двоїни та множини (Звонська, 2017 с. 506). Значний внесок у її розбудову зробили філософи давнього Риму під час укладання глосаріїв. Наприклад, категоризація морфем за їх природою втілена Вароном у тритомнику «Про походження латинської мови» (Звонська, 2017, с. 78). Пізніше граматикист і лексикограф Ноній, спираючись на категоризацію Варона, укладає словник-глосарій із цитатами з класичних текстів (Звонська, 2017, с. 355).

Карл Меннінгер вивчає категорію числа з філософської та математичної позицій, розглядаючи, у який спосіб і на яких рівнях вона перетинається з людським життям, простежує його закарбування у свідомості людини, в усній і писемній формах її мовлення. Він стверджує, що письмо й мовлення були

настільки темпорально та формально віддалені одне від одного, що потребують окремої уваги. У першій частині книги «Слова-числа та слова-символи: Історія культури числа» він розглядає розподіл мов на групи кентум і сатем, принципи сполучення складних чисел, образи та ідеї, що приховані за числовими символами, принципи вирізнення відносних числівників. Друга частина охоплює план вираження – етимології окремих слів, послідовність закріплення на письмі (Menninger, 1992).

Варто також окремо зазначити, що квантори є доволі цікавою групою слів не лише через унікальність свого генезису, а й через свою особливу понятійну статичність, ідейну предметність і стійкість до змін. Зазначені характеристики роблять їх ідеальними для використання в корпусній лінгвістиці та діахронних дослідженнях. Вітаутас Мажюліс (Мажюліс, 1981), а згодом і Тамаз Гамкрелідзе з Вячеславом Івановим (Гамкрелідзе, Іванов, 1984) використовують їх для виведення своїх теорій походження мови та підтвердження спорідненості індоєвропейських мов загалом.

Комплексна робота Валентина Григоровича Таранця «Походження поняття числа та його мовної реалізації» також сягає витоків індоєвропейської прамови. Учений аналізує світогляд давніх людей і шукає підтвердження потенційним шляхам етимологізації певних квантифікаторів (Таранець, 1999).

Доріан Рьоер і Кристофер Сап розглядають групу невизначених квантифікаторів з погляду діахронії – від давньовірхньонімецької до сучасної німецької мови. Ілюструючи досліджувані слова прикладами з текстів, вони групують їх за ознакою протилежності й доходять висновку, що незалежно від походження ці квантифікатори еволюціонували за схожою схемою (Roehrs, Sapp, 2016).

Мета статті – визначити шлях еволюції поняття й форми квантора «wenig» у німецькій мові.

Автор ставить перед собою такі завдання:

– проілюструвати різноманітність форм слова «wenig» у текстах, створених давньовірхньонімецькою, середньовірхньонімецькою та ранньоновонімецькою мовами;

– проаналізувати функції та форми цього квантифікатора на давньому, середньому й пізньому етапах розвитку німецької мови.

Виклад матеріалу. Етимологію слова «wenig» можна простежити через віднесення до протогерманського дієслова *wainōnq зі значенням ‘плакати, лементувати, оплакувати’ й суфікса *gaz*, який збагачує попереднє слово значенням ‘той, що має, той, що робить’. Разом вони утворюють іменник *wainagaz*, що означає ‘сумний, зажурений, тужливий’. Уважають, що давньовірхньонімецьке *wenig*, як і його антонім *viel*, спочатку був іменником, а потім поступово еволюціонував у квантитивний прикметник (пор. фрагменти А, С, D з В). Так трактує його, наприклад, Отто Бехагель, але без посилання на ілюстративний матеріал (Behagel, 1923, с. 3–4). Герхард Кьоблер наводить його сучасні еквіваленти – ‘нещасливий, тужливий, бідний, прикрий, малий, обмежений, слабкий, той, що викликає співчуття, той, кого слід жаліти’ (unglücklich, elend, arm, erbarmungswürdig, beklagenswert, erbärmlich, gering, klein, schwach) (Кьоблер, 2014). Пфайфер пропонує прикметники зі значенням ‘нещасливий, слабкий, малий’ і вказує на можливе походження від дієслова *weinen* ‘плакати’ (Pfeifer, 2014, с. 1556). Доріан Рьоерс також наводить споріднений прикметник з готської мови $\Upsilon\text{MIN}\text{R}\text{N}\text{S}$ (*wainahs*) ‘нещасний’ (Roehrs, 2016, с. 98).

У **давньовірхньонімецькій** «wenig» трапляється в декількох варіаціях – *wēneg*, *wēnag* – зазвичай у прикметниковій або прислівниковій формі. У цій статті ми орієнтуємося виключно на прикметникове вживання цієї лексеми та зосереджуємо увагу на її безпосередньому оточенні. За граматичними характеристиками *wēneg* узгоджується з препозитивним супровідним словом або з постпозитивним іменником. Різні флексії видно на прикладах із біблейського епосу Отфріда у фрагментах А, С та D. Як і в сучасній граматиці, *wenig* отримує сильне закінчення в конструкції без супровідного слова (С) та слабке, коли слідує за супровідним словом, у наведеному прикладі (А) – за вказівним прийменником. Трапляється цей прикметник також у формах ступенів порівняння – фрагменти G та H. Смісл значення слова *wenig* можна прослідкувати на прикладі фрагментів А, С, D і

фрагментів E та F, цитованих із тексту Ноткера III, відомого в середньовіччі перекладача з латини, лінгвіста й літератора. Більш пізній твір Віллірама Ебенбургського, створений, очевидно, уже на стику давньоверхньонімецького та середньверхньонімецького періодів, теж демонструє зазначені ознаки: прикметникове використання, відповідні значення, узгодження за родом, числом і відмінком – фрагменти I, J, K.

У **середньверхньонімецькій** приклади вживання лексеми *wenic* можна розподілити за морфологічними та синтаксичними ознаками. По-перше, вона продовжує функціонувати як прикметник (фрагменти B, E, I, J). Зберігаючи прикметникове значення ‘малий’, змінює закінчення як прикметник, узгоджуючись у відмінку, числі та роді з препозитивним визначеним або невизначеним супровідним словом означуваного іменника (фрагменти H, J). По-друге, у XII ст. прикметник *wenic* починає розвивати в семантичній структурі квантитативне значення, антонім до слова *vil* (фрагменти A, C, D, E, F, G, H, K, L). Ця словоформа зазвичай не є флективною, їй може передувати лиш «ein», іноді вона утворює генітивну конструкцію, у якій залежний елемент стоїть у генітиві (F, G). Також нам трапився один фрагмент, у якому обидва – квантифікатор *wenic* та означуваний ним іменник – ужито у формі генітива (I). Деякі вчені вважають, що здатність наділяти генітивом була притаманна числівникам у давніх германських мовах (Behaghel, 2021, 494; Roehrs, 25).

У **ранньверхньонімецькому** періоді семантична структура *wenic* остаточно розще-

плюється на прикметникове та квантитативне значення. Доріан Рьоерс і Роберт Еберт вважають, що прикметник *wenic* несе кількісне значення (Roehrs, 2016, с. 104; Еберт, 1994, с. 320), указуючи на поступове заміщення словосполучень із генітивом узгодженими конструкціями за аналогією з *vil* (Еберт, 1994, с. 333). За словами Доріана Рьоерса, самі генітивні конструкції стають більш предикативними «*deren ist wenig*» (Roehrs, 2016, с. 105). Отто Бехагель указує на те, що в текстах XV ст. синтаксичне оточення аналізованого слова мало б виступати у формі датива з огляду на прийменник *mit* (F), проте у фрагменті (B) закінчення -s отримує як прикметник *wenic*, так й іменник «*Volck*», що вказує на внутрішню потребу прикметника (Behaghel, 2021). Наприкінці XVI століття слово *wenic* повністю оформляється як квантифікатор і з’являється в текстах у флективних формах, крім конструкції *ein wenig*, і в порівняльних конструкціях (C, D).

Висновки. Аналіз етимології, особливостей деривації та розвитку форми *wenic* виявив таке. Утворившись у протогерманській мові від дієслова, предок сучасного *wenic* мав значення ‘сумний/зажурений/тужливий’ і вживався в поєднанні з іменником стосовно об’єктів чи людей. Згодом це слово втрачає незалежність, усе частіше використовується у прикметниковій і прислівниковій функціях. У давньоверхньонімецькій мові воно зберігає своє значення та функціонує як звичайний прикметник, узгоджуючись із пов’язаними словами у формах числа, роду й відмінка. На стику давньоверхньонімецького та середньверхньонімецького періодів відбувається зсув

Давньоверхньонімецька мова			
A.	Otfrid von Weissenburg	Lòug ther wènego mán,	збрехав маленький чоловік
B.	друга половина 9 ст.	er wánkota thar filu fràm	він схилився там далеко вперед
C.		in hùngere int in sùhti, in wènegeru flùhti.	у голоді й у хворобі та в жалісному вигнанні
D.		Thar sint thie àndere alle \ in wènegemo fàlle	Там були інші в жалюгідному падінні
E.	Notker der Deutsche	tie die uuèneg en gèbent?	те, яке нещасні дають
F.	кінець 10, початок 11 ст.	quos miseri tribuunt?	
G.		Vuard ih uuèneg er dèmo dørne stèchontemo	Я став нещасним , вколовшись шипом
H.		miser factus sum. dum configitur spina.	
I.		Nòh tès neichent sie ... tèn uuènegôren sîn.	Вони не кажуть, що він більш жалюгідний
J.		Die châde ih uuèsen die uuènegôsten .	Про тих я кажу, що вони найжалюгідніші
K.	Williram von Ebersberg	Der dîn uuèneg er gârto ... hât mânige gârton gemâchot	Твій маленький сад заснував багато садів
L.	кінець 11 ст.	Uone dânnan ift er gelîch den uuènegon dîeron, nieth den mîchelon.	У цьому він подібний до малих тварин, а не до великих
M.		Die bezêichenet cýnamomu, uuènegaz b umelin. unte àbo mîcheler chrêfte.	Це називається кориця, малий куц з великою силою

Середньовісньонімецька мова			
A.	Rabenschlacht	Ir lebte wenich bi den stunden.	Він мало прожив годин
B.	(Dietrichepik) середина 12 ст.	Man sach ouf dem lande der erde wenich bloz.	Чоловік побачив на полі трохи винищену землю
C.	Lanzelet початок 12 ст.	dô kom er dâ ein wazzer vlôz, daz was ze wênic noch ze grôz und enran niht ageleize.	коли він прийшов туди, там піднімалась вода, її було ще мало , не багато, і він не поспішав втекти
D.	Der Ring von Heinrich Wittenwiler початок 14 ст.	Gwerest alles, des er wil, Sein seig wenich oder vil , Und leb mit frôden sampt mit im!	Тоді відбудеться все, що він хоче Його перемоги, мало або багато Та живи щасливо разом з ним!
E.		Daz er wenich do gestechen Mocht noch seinen schaden rechen.	Що він мало колов (зброєю) і хоче порухувати втрати
F.	Bochum corpus 13 ст.	Givzzet man ein wenich o(e)lef dar in. (13th cent.)	Якщо хтось наллє трошки олії в нього
G.	14 ст.	daz fi yme ein wenic kornis geben.	що вони дають йому трохи зерна
H.	13 ст.	fô ift iz doch ein wênigiv frift.	так і є, небагато часу
I.	12 ст.	Ir uil wênigif gemûtif.	ти, маючий мало хоробрості
J.	14 ст.	Do sprach zv in Iefus noch an evch ein weniges liht.	Потім Ісус сказав до них: для вас ще є трохи світла
K.	Prosa Lancelot 13 ст.	Sie hetten wenig gewapenter lut under yn.	Серед них було декілька озброєних людей
L.	Walther von der Vogelweide 12 ст.	ich w(oe)n des silbers wênic kumet ze helfe in gotes lant	Я вважаю, що небагато срібла дістається до божої землі в якості допомоги.

Ранньоновонімецька мова			
A.	Benediktiner 14 ст.	dan kummet dar ein wenig getwanges ane,	А потім приходить трошки зобов'язань
B.	Bange Chronik 16 ст.	König Ermefried kam mit seiner Frawen vnd Kindern/ vnd ein wenigs Volcks zu einer Pforten hinau	Король Ермефрід прийшов до воріт зі своєю дружиною та дітьми, та з декількома людьми
C.		Es ist keine Noth an die wenigste Vergeltung	немає потреби думати про найменшу відплату
D.	Bochum Corpus 16 ст.	Es sey weniger s(ue)nd/ bey dem Tempel vnnnd Altar schweren	Це менший гріх сваритися біля храму та біля олтаря
E.	Predigte von Johannes Tauler 15 ст.	gabe er den pauren ... ein wenig gelt für leükauf	Він дав фермерам трохи грошей як запозичення
F.	Bochum Corpus 16 ст.	wil ich den Leser mit wenig worten ermant vn̄ erinnert habe	я зацікавлю читача та нагадаю читачу декількома словами

значення *wenig* від 'жалюгідний, недостатній' до 'малий'. У середньовісньонімецькому періоді він починає розщеплюватися на прикметник-характеристику та прикметник-квантифікатор, які в подальшому співіснують. Ранньовісньонімецький період закріплює за ним тільки квантитативне значення 'мало, небагато', допускаючи використання в кон-

струкціях з іменниками у формі множини, у генітивних і предикативних конструкціях.

Насамкінець уважаємо за актуальне наголосити на необхідності подальших розвідок проблеми еволюції форми *wenig* із залученням більших обсягів даних, комп'ютерного моделювання й корпусного підходу в поєднанні з порівняльно-історичним і зіставним.

ЛІТЕРАТУРА

- Гамкрелідзе Т.В., Иванов В.В. Индоевропейский язык и индоевропейцы. Тбилиси : Издательство Тбилисс. университета, 1984. 1317 с.
- Звонська Л.Л., Корольова Н.В., Лазер-Паньків О.В. Енциклопедичний словник класичних мов : енциклопедичний словник. 2-ге вид. Київ : ВПЦ «Київський ун-т», 2017. 552 с.
- Левицкий В.В. Этимологические и семасиологические исследования в области германских языков области. Черновцы : ЧГУ, 1997. 276 с.
- Мажюлис В., Журавлёв В.К., Нерознак В.П. Сравнительно-историческое изучение языков разных семей. Современное состояние и проблемы. Москва : Наука, 1981. 356 с.

- Таранец В.Г.** Происхождение понятия числа и его языковой реализации. Одесса : Астропринт, 1999. 116 с.
- Authier J.-M.** Split quantification and the status of adjunction in the theory of grammar. *Studia linguistica*. № 68. P. 245–283.
- Behagel O.** Deutsche Syntax: Eine geschichtliche Darstellung. Heidelberg, 1923. 2400 p.
- Cardinaletti A.G., Giusti G.** The syntax of quantified phrases and quantitative clitics. Oxford : Blackwell, 2006. 61p.
- Ebert, Robert Peter, Reichmann, Oskar, Solms, Hans-Joachim & Wegera, Klaus-Peter.** Frühneuhochdeutsche Grammatik. Tübingen : Max Niemeyer, 1993. 679 p.
- Fleischer J.** Historische Syntax des Deutschen: Eine Einführung. Frühneuhochdeutsche Grammatik. Tübingen : Max Niemeyer, 1997. 359 p.
- Köbler G.** Althochdeutsches Wörterbuch. URL: <http://www.koeblergerhard.de/ahdwbhin.html> (date of access: 24.08.2021).
- Menninger K.** Number words and number symbols: a cultural history of numbers. Cambridge, Mass : M.I.T. Press, 1992. 513 p.
- Pfeifer W.** Etymologisches Wörterbuch des Deutschen. München : DTV, 2014. 1665 p.
- Roehrs D., Sapp C.** Quantifying expressions in the history of german syntactic reanalysis and morphological change. John Benjamins Publishing Company, 2016. 299 p.

REFERENCES

- Gamkrelidze, T. V., Ivanov V. V.,** (1984) *Indoeuropejskijazyk i indoeuropejczy`* [Indoeuropean language and indoeuropeans] *Book*. Tbilisi : Izdatel'stvo Tbiliss. universiteta [in Russian].
- Zvonska, L. L., Korolova, N. V., & Lazer-Pankiv, O. V.** (2017). *Entsyklopedychnyi slovnyk klasychnykh mov* [The encyclopedical dictionary of classical languages] *Book*. The Kyiv University [in Ukrainian].
- Levickij, V. V.** (1997). *Etimologicheskie i semasiologicheskie issledovanija v oblasti germanskih jazykov oblasti* [Etymological and semasiological research on Germanic languages] *Book*. Chernovcy: ChGU [in Russian].
- Mazhyulis, V., ZHuravlyov V. K., Neroznak V. P.** (1981) *Sravnitel'no-istoricheskoe izuchenie jazykov raznyh semej* [Comparative and historical study of languages from different language groups]. Moscow : Nauka [in Russian].
- Taranec, V. G.** (1999). *Proishozhdenie ponjatija chisla i ego jazykovoj realizacii* [Origin of the numeric notion and its lingual formation]. Odessa : Astroprint [in Russian].
- Authier, J. M.** (2014). Split quantification and the status of adjunction in the theory of grammar. *Studia Linguistica*, 68(3), 245–283. <https://doi.org/10.1111/stul.12027> [in English].
- Behagel, O.** (2021). *Deutsche Syntax. Eine Geschichtliche Darstellung. Band IV. Wortstellung. Periodenbau* (First Edition). Carl Winter [in German].
- Cardinaletti, A. G., & Giusti, G.** (2006). *The syntax of quantified phrases and quantitative clitics* (1st ed.). Oxford: Blackwell. [in English].
- Ebert, R. R. P.** (1994). *Frühneuhochdeutsche Grammatik (Sammlung Kurzer Grammatiken Germanischer Dialekte. A : Hauptreihe) (German Edition)* (1st ed.). Max Niemeyer Verlag [in German].
- Fleischer, J.** (2011). *Historische Syntax des Deutschen : Eine Einführung*. Narr Dr. Gunter [in German].
- Köbler G.** Althochdeutsches Wörterbuch. URL: <http://www.koeblergerhard.de/ahdwbhin.html> (date of access: 24.08.2021). I–IV. Heidelberg: Winter. [in German].
- Menninger, K.** (1992). *Number words and number symbols: a cultural history of numbers*. Cambridge, Mass : M.I.T. Press [in English].
- Pfeifer, W.** (2014). *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen* (1st ed.). München: DTV [in German].
- Roehrs, D., & Sapp, C.** (2016). *Quantifying Expressions in the History of German*. Van Haren Publishing [in English].